

A CSAPATOK VÉDETTSÉGE NÖVELÉSÉNEK LEHETSÉGES FELADATAI

Dr. Kovács Tibor mk. alezredes – Talián István őrnagy

BEVEZETÉS

Mint tudjuk, a harctevékenységek „mindenoldalú biztosítása” szinte egyidős az emberiséggel és a háborúkkal. A hadtörténelmi kutatások egyértelműen igazolják, hogy a harc végrehajtásának mindig fontos eleme, velejárója volt a harcbiztosítás, és ezen belül is kiemelt fontosságú helyen szerepelt az élőerő megóvása. Ennek eszközei és módjai a technikai eszközök változásait követve alakultak ki, és a harccal, hadművelettel egy időben jöttek létre.

A harcbiztosítás jelenlegi — a Magyar Honvédség Harcászabályzata által is felsorolt — elvei, feladatai és ágai az újkor tömeghadseregeinek megjelenésével és alkalmazásával kezdtek fejlődni, és az összefegyvernemi harc igényeihez alkalmazkodni. Fejlődésüknek az I. majd a II. Világháború adott újabb lendületet. Ekkor vált igazán különálló biztosítási ággá a felderítés, a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, a műszaki támogatás, a vegyivédelmi biztosítás, a légvédelem, a fedezőbiztosítás és a logisztikai biztosítás.

A kétpólusú világrendszer katonai szövetségei nagy hangsúlyt fektettek a harc-, hadművelet mindenoldalú biztosítása elveinek kimunkálására, a fegyvernemi és szakalegységek felkészítésére és az ehhez szükséges műszaki-technikai háttér megteremtésére. A NATO és a Varsói Szerződés harc-, hadműveleti támogatása alapvetően csak feladataiban, eszközeiben és a szakalegységek (kötelekek) nagyságában tért el, hiszen a harc törvényszerűségei megkövetelték, hogy az összefegyvernemi harc elveihez alkalmazkodva, kellően kiképzett állománnyal kerüljenek azok végrehajtásra.

További eltérést mutatott az a gyakorlat, hogy míg a Varsói Szerződés tagországai harcászabályzataikban pontosan meghatározták a mindenoldalú biz-

tosítás fajtáit, azok végrehajtásának rendjét (tehát egységes rendszernek tekintették azt), addig a NATO tagországok inkább külön-külön feladatként kezelték ezen biztosítási ágakat.

A kétpólusú hatalmi szembenállás megszűnésével az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO - North Atlantic Treaty Organization) szükségesnek vélte, hogy átértékelje a nemzetközi biztonságot veszélyeztető tényezőket és az azokra történő reagálási lehetőségeket, valamint a szövetség helyét és szerepét a kialakult új világrendben. Az útkeresés már az 1991-ben megfogalmazott stratégiai koncepcióban elkezdődött, azonban igazán az 1999-es, Washingtonban elfogadott koncepcióban teljesedett ki. Ettől az időszaktól kezdve jelent meg a NATO fogalmai között a „Force Protection”, mely fogalomnak napjaink még magyar megfelelője sincs.

1. A „FORCE PROTECTION FOGALMA, CÉLJA, FELADATAI

A Varsói Szerződés megszűnésével az úgynevezett „nagy méretű hagyományos ellenséges haderő” jelentette fenyegetés is eltűnt a NATO vonatkozásában. Bár továbbra is léteznek hagyományos fenyegetések, az új biztonsági környezetben kisebb méretű, ám sokkal diverzifikáltabb fenyegetések jelentek meg, mint például a terrorizmus, az aszimmetrikus hadviselés és a tömegpusztító fegyverek terjedése (prolifерáció).

Értelemszerűen, a „hagyományos” hadviselés háttérbe szorulásával át kellett gondolni a harc-, hadművelet mindenoldalú biztosításának kérdéseit is. Ezeket adaptálni kellett az új kihívások és az új biztonsági környezet által meghatározott környezethez, veszélyforrásokhoz.

A hadviselés egyik alapvető elve és parancsnoki felelőssége is — sőt, a NATO-ban elfogadott közös szabály —, hogy minden katonai alakulatnak, egységnek és alegységnek, beleértve a parancsnokságokat és törzseket is, meg kell védenie, és oltalmaznia kell magát a várható fenyegetésekkel szemben, a konf-

liktus teljes időtartama alatt. Az MC 400/2 a „Túlélési képesség és a Force Protection” című kiadvány ezt megerősítve a „védelmet és oltalmazást” a Szövetség Alapvető Műveleti Képességévé (AMK) nyilvánítva megállapítja: *„A túlélési képesség és a Force Protection1 feladata, hogy csökkentse az ellenség bármilyen tevékenységének hatását, beleértve a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet, és ezzel egy időben biztosítsa a Szövetség cselekvési szabadságát és haderejének harci hatékonyságát”.*

Az MC 400/2 leszögezi, hogy „Bármely ellenség megpróbálhat nem-hagyományos hadviselési és harceljárési módokat alkalmazni, hogy legyőzze a NATO erőit, hogy aláássa a Szövetség szilárdságát. Ebből adódóan várható, hogy az általuk vélt, vagy valós gyenge és sérülékeny pontokat célozzák meg, amelyből következik, hogy szükség van egy erős és átfogó FP stratégiára”.

E felismerésből adódóan — NATO szinten — megkezdődött egy olyan utasítás kidolgozása, mely az FP stratégia alapját képezi. A kidolgozás célja az volt, hogy az FP feladatok következetes végrehajtása minden helyzetben, illetve mindenfajta fenyegettség ellen nyújtson védelmet a csapatok számára. Az FP alkalmazását mind békefenntartó feladatok során, mind a válságkezelés időszakában, mind háborús tevékenység során alkalmazzák.

A kidolgozott „Utasítás” az FP fogalmát az alábbiak szerint határozza meg: *„Az FP mindazon rendszabályok és eljárások összessége, amelyek végrehajtásának célja, hogy csökkentsék a saját személyi állomány, a létesítmények, a felszerelések, a hadműveletek és az információk sérülékenységét bármilyen ellenséggel és fenyegetéssel szemben minden helyzetben, ezzel megőrizve a saját cselekvési szabadságot és a saját haderők műveleti hatékonyságát. E célok a kockázati tényezők helyes és folyamatos kezelésével érhetőek el.*

¹ Továbbiakban FP (szerző)

2. JAVASLATOK A „FORCE PROTECTION” FELADATOK ÉS TEVÉKENYSÉGEK HONI ADAPTÁCIÓJÁRA

Megítélésem szerint az FP feladatait az alábbi lépéseken keresztül integrálhatjuk a Magyar Honvédség biztosítási rendszerében:

- a) az FP feladatokra vonatkozó NATO utasítások és előírások feldolgozása;
- b) az utasításokból adódó feladatok magasabb egység, egység és alegység szintekre történő lebontása;
- c) a felmerült és problémás fogalmi meghatározások tisztázása;
- d) az FP felelősségi szintek és a szintekhez tartozó feladatok meghatározása;
- e) a szinteknek megfelelő FP tervek kidolgozása (akár az MH HKSZ-i rendszeréhez kapcsolódóan);
- f) az FP kiképzés és felkészítés feltételeinek megteremtése;
- g) a változások nyomon követése.

E feladatok végrehajtásához munkacsoportok kijelölése szükséges. A kezdeti lépések végrehajtására különböző, a NATO törzsekben dolgozó szakemberek bevonását látom szükségesnek. Ezt követően magasabbegység, egység szinten (parancsnokságonként) célszerű munkacsoportokat létrehozni, melyek tevékenységét a HVK kijelölt csoportfőnöksége koordinálja. Ennek megfelelően az alábbi tevékenységek végrehajtása válik szükségessé:

- a) *Az FP feladatokra vonatkozó NATO utasítások és előírások feldolgozása vonatkozásában:* az MC 400/2 „túlélési képesség és a Force Protection” című kiadvány feldolgozása; az MC 400/2 alapján kidolgozott FP végrehajtási utasítások feldolgozása; a „Szövetség Alapvető Műveleti Képessége” feldolgozása; a feladathoz kapcsolódó különböző utasítások és szabályzatok megismerése.

- b) *Az utasításokból adódó feladatok magasabb egység, egység és alegység szintekre történő lebontása során:* a kidolgozási prioritások meghatározása; a vezetési szinteknek megfelelő feladatok meghatározása; a feladatok végrehajtásához szükséges személyi állomány kijelölése;
- c) *A felmerült és problémás fogalmi meghatározások tisztázása vonatkozásában:* a NATO utasítások és szabályzatok fordításainak végrehajtása az FP vonatkozásában; munkapéldányok lejuttatása különböző vezetői szintekre; fogalmak pontosítása, javaslatok megtétele különböző vezetői szinteken; a témával foglalkozó szakemberek és kutatók bevonása a fogalmi rendszer kidolgozása során.
- d) *Az FP felelősségi szintek és a szintekhez tartozó feladatok meghatározása során:* a kidolgozott fogalmi és követelményrendszerből adódóan a parancsnokságok és törzsek konkrét feladatainak formába öntése és kiadása.
- e) *A szinteknek megfelelő FP tervek kidolgozása (akár az MH HKSZ-i rendszeréhez kapcsolódóan) vonatkozásában:* a felelősségi szinteknek megfelelő, a NATO metodikát követő és azzal kompatibilis tervek formába öntése.
- f) *Az FP kiképzés és elkészítés feltételeinek megteremtése során:* a gyors reagálású erők és a békefenntartó kötelékek FP kiképzési feltételeinek megteremtése; a kiképző bázisokon történő FP kiképzés beindítása; az alakulatoknál történő FP kiképzés feltételeinek megteremtése és bevezetése; mindezekhez kiképzési programok, utasítások kidolgozása és az anyagi feltételek megteremtése.
- g) *Változások nyomon követése:* e feladatot a NATO törzsekben szolgálatot teljesítő és erre a feladataira kijelölt személyek jelentései alapján kerülhetnek végrehajtásra, mely során az előzőekben felsorolt feladatok az FP rendszerén keresztül rövidített formában újra végrehajtásra kerülnek.

Természetesen e tanulmányban nem vállalkozhattam az FP feladatainak és a feladatok kidolgozásához szükséges rendszer bemutatására. Ezeket gondolatébresztőként, illetve javaslat formájában fogalmaztam meg. A javaslatokhoz már konkrétabban szeretnék csatlakozni fogalmi meghatározások vonatkozásában. A kutatómunkám során összegyűjtött és feldolgozott anyag, illetve a FP feladatainak megismerése során elhatároztam, hogy javaslatot teszek az FP magyar fogalmának meghatározására, és az ehhez kapcsolódó konkrét feladatok felsorolására.

Ennek megfelelően a Force Protection magyar megfelelőjének javasolom használni a „*Túlélőképesség Fokozása*” megnevezés bevezetését.

Megítélésem szerint *a Túlélőképesség Fokozása (FP) nem más, mint mindazon biztosítási (támogatási) feladatok, rendszabályok és eljárások összessége, amelyeket minden parancsnokságnak és törzsnek saját erői és eszközei védelmében be kell vezetnie, és végre kell hajtania.*

A végrehajtás célja, hogy csökkentse a személyi állomány, a technikai eszközök, a létesítmények és az információk sérülékenységet, minden időszakban, bármely ellenséggel és fenyegetéssel szemben, és ezzel megőrizze a saját csapatok cselekvési szabadságát és műveleti hatékonyságát.

Feladatai az alábbiak lehetnek: folyamatos felderítés végrehajtása; terrorellenes intézkedések foganatosítása; felderítés elleni intézkedések bevezetése; a katonai elhárító tevékenység erősítése; a nem-kormányzati szervekkel való kapcsolattartás erősítése; a befogadó nemzeti támogatás feladatainak pontosítása; a több nemzetiségű kapcsolattartás fenntartása; a légtérrend fenntartása; hatékony légvédelem; a CIMIC feladatok fokozása; a fő közlekedési és ellátási útvonalak védelme; a harcbiztosítás feladatának végrehajtása; a híradó biztonság fenntartása; informatikai biztonság; a jogi biztonság ellenőrzése; információs műveletek rejtése; közúti balesetek megelőzése; műszaki támogatási feladatok végrehajtása; vegyi- és tűzvédelmi feladatok végrehajtása; a törvényesség kikényszerítése; egészségvédelmi rendszabályok bevezetése; környezetvédelmi előírások betartá-

sa; létesítménybiztonság fenntartása; személyi biztonság fenntartása; meteorológiai biztosítás.

Természetesen a felsorolt feladatok időszakonként, feladatonként és vezetési szintenként változhatnak, csökkenhetnek, vagy kiegészülhetnek. Konkrét meghatározásuk az adott szintű parancsnok feladata és felelőssége. NATO kötelékben végrehajtott tevékenység során ezek tartalmának és szintjének mindig alkalmazkodni kell az együttműködő NATO alakulatok által bevezetett rendszabályokhoz.

Mivel minden FP feladatot – azok összetettsége, sokrétűsége, illetve a cikk terjedelmi korlátai miatt – nem tudunk bemutatni, ezért e tevékenységeket a felkészítés rendszerének bemutatásával és gyakorlati példákon keresztül szemléltetünk.

3. A „FORCE PROTECTION” FELADATOKRA TÖRTÉNŐ FELKÉSZÍTÉS

Minden NATO parancsnokságon szolgáló személy alapkiképzése a küldő nemzet felelőssége. Az adott funkcionális területnek megfelelő, illetve kollektív kiképzés az adott parancsnok felelőssége. A parancsnokságok és alárendelt alakulatok személyi állományának, valamint a polgári alkalmazottaknak is ismerniük kell a rajuk vonatkozó mertekben a FP szabályokat és terveket, beleértve a felelős vezető szerveket, azok feladatait, valamint a helyi riasztási és jelentési rendszert. A terveket, illetve minden ahhoz kapcsolódó feladatot úgy kell kidolgozni, hogy az biztosítsa a kiegészítő személyi állomány, valamint a mozgósított és tartalékból bevonultatott személyi állomány olyan szintű kiképzését, hogy azok megfeleljenek az adott egység harci feladata szabta követelményeknek. Mind a parancsnokságoknak, mind az alárendelt alakulatoknak olyan kiképzési programokat kell megvalósítaniuk, amelyek periodikusan magukba foglalják a FP feladatok gyakorlását is. Ezen gyakorlatok mérete, típusa, metodikája, hossza

és végrehajtása az adott parancsnok kizárólagos felelőssége. Az ő belátása szerint alapítandó meg a kiképzési program.

Az USA kiképző központjaiban nagy hangsúlyt fektetnek a békefenntartó műveletekben résztvevő katonák FORCE PROTECTION felkészítésére. Azt vallják, hogy a FORCE PROTECTION legfontosabb harcászati követelményeit, technikai megoldásait és eljárásait minden katonának ismernie kell. A parancsnokok feladata, hogy a közelmúlt váratlanul bekövetkezett eredményeinek tapasztalata alapján felkészítsék állományukat ezen technikák elsajátítására.

Kiemelt helyen kezelik az ellenőrző-áteresztő pontok és a beléptető rendszerek kialakításával kapcsolatos kérdéseket, melyek a táborok, az etnikai határon szolgálatot teljesítők biztonságát hivatottak szolgálni. Ezzel kapcsolatban az alábbiakat javasolják.

A beléptető pontokon megfelelő erősségű sorompókat kell felállítani a gépjárművek erőszakkal történő behajtásának megakadályozása céljából. Úgy kell megtervezni a beléptető ponthoz vezető út vonalvezetését, hogy az jelentősen csökkentse a beérkező járművek sebességét. Ez különösen fontos a kapuhoz történő beérkezés előtt és a zsiliprendszerekben. Erre kiválóan alkalmas az „S” vonalvezetésű út, a körforgalom és a derékszögű jobb kanyar alkalmazása.

Amennyiben az út vonalvezetésén nem tudunk változtatni, akkor különböző akadályok elhelyezésével kell a jármű útvonalát hullámvonalúvá tennünk. El kell különíteni a jármű és gyalogos forgalmat. A beléptető pontot alkalmassá kell tenni minden terrorista fenyegetettség elleni védelemre. Ki kell alakítani a belépésre nem jogosult gépjárművek várakozó helyét, ahol azokat át kell vizsgálni.

Gondoskodni kell az ellenőrző pont előtti tér megfelelő megvilágításáról. Ki kell jelölni egy gépjármű átvizsgálási területet, ahol adott esetben végre lehet hajtani az elrejtett és álcázott bombák keresését. Az ellenőrzést az őrség hajtja végre, melyet meg lehet erősíteni tűzszerészekkel, és el lehet látni robbanóanyag - kereső kutyával és egyéb detektáló felszerelésekkel is.

A beléptető ponttól távolabb a tűzeszközök részére tüzelőállásokat lehet kialakítani, melyek már egyfajta elrettentést biztosítanak a támadó szándékkal érkező csoportok számára.

A tüzelőállások és fedezékek kialakítására nagy hangsúlyt kell fektetni és azok szerkezeti kialakításának biztosítani kell rendeltetésüket. Ezeket műszaki szakember irányítása mellett kell kiépíteni. A műszaki szakember határozza meg az erődítési építmény anyagát és a kiépítésének sorrendjét.

A robbantásból származó sebezhetőséget csökkenthetjük, ha megfelelő kerületű terület áll rendelkezésre a kocsik átvizsgálására, melyeket a szükségesség és célszerűség elvét figyelembe véve kell kijelölni. A terület kijelöléséhez figyelembe kell venni a feltételezett bomba nagyságát, a jármű sebességét, az elhelyezett akadályok feltartóztató képességét és az építmény védőképességét. Ebből adódóan műszaki szakembernek kell meghatározni a megállítási távolságot.

A belső biztonsági zónát körül kell venni „magas fenyegetettségi zónával” (amelybe beletartoznak a fegyver- és lőszerraktárak, robbanóanyag raktár, a katonai rendészet, az őrség és az alegységek szállásai). A zárt terület határa legalább 10 méterrel legyen távolabb az elválasztó faltól, melyet téglából, kőből vagy növényzetből kell kialakítani. A zárt területet meg kell világítani.

A táborba történő belátási távolságot a lehetőségek függvényében minimalizálni kell, ezzel is csökkentve a mesterlövészek belövéseinek lehetőségét. Csökkenteni kell az ablakok számát és méretét annak érdekében, hogy mind kevesebb lehetséges cél legyen. Az ablakokra, nagyobb felületekre helyezünk el nagy fényvisszaverő felületeket, mellyel zavarhatjuk a mesterlövészek célfelderítését. A kerítést, az ablakokat takarjuk álcahalóval, mesterlövész elleni takaróval a belátás megakadályozása céljából.

A tábor helyének helyes kiválasztása minimalizálja vagy lehetetlenné teszi a robbanástól vagy a mesterlövésztől származó sérüléseket, veszteségeket. Ezért a táborhelyet a közutaktól távol, vagy más, kevésbé hozzáférhető területen

kell kijelölni. A tábor helyének távol kell lenni olyan pontoktól is, amelyek alkalmasak a mesterlövészek elhelyezésére és azok tűzvezetésére.

A riasztási rendszernek biztosítani kell az azonnali értesítést, a veszélyettség nagyságának meghatározását és a hatásos, és azonnali választevékenységet, melyet, ha kell, gyakoroltassunk.

A katonai munkakutyák jelentős mértékben tudják fokozni a biztonságot. A kutyák emelik a biztonsági örök elrettentő szerepét, segítséget nyújtanak a behatolók felkutatásában, jelzés adnak veszély esetén, valamint a speciálisan kiképzett kutyák hasznosak a robbanóanyagok felkutatásában is.

A hírszerzés elengedhetetlen eleme az antiterrorizmusnak. Gondoskodik a helyi fenyegetettséggel kapcsolatos információk megszerzéséről és harcászati felhasználhatóságáról. A terrorizmus elleni tevékenység tervezése és a fizikai biztonság állandó eleme kell, hogy legyen, még az előre nem látható tevékenységek esetén is.

Ahhoz, hogy az FP kiképzés elérje célját, az alábbi elveket célszerű figyelembe venni:

Az állomány kiképzését a követelményeket maximálisan figyelembe vevő, körültekintő kiválogatás végrehajtása nagyban elősegíti.

A kiképzés rendszerének felállítása előtt minden esetben értékelni kell, hogy milyen célt, milyen feltételekkel és mennyi idő alatt kívánunk elérni. A kiképzést — az elérendő céloknak megfelelően — lépcsőzni kell. A kiképzési szintek épüljenek egymásra és számonkéréssel (ellenőrzéssel) záruljanak le. A kiképzést ne tekintsük befejezettnek, szinten tartó foglalkozásokkal, tanfolyamokkal, gyakorlásokkal tartsuk szinten az állomány FP ismereteit, illetve frissítsük azokat.

A felkészítés legyen gyakorlatias, segítse elő az FP feladatok későbbi jó színvonalú végrehajtását.

Összegzett következtetések

NATO tagságunkból adódó kötelezettségünk és az elmúlt néhány év változásai megkövetelik, hogy átgondoljuk a Magyar Honvédség korszerűsítésének lehetőségeit, illetve a NATO integrációból adódó feladatainkat.

E cikk elkészítése során a fenti megállapításból kiindulva – a jelenleg már ismert, vagy körvonalazódó elveket figyelembe véve – végeztem el a NATO egyik markáns biztosítási rendszerének a „FORCE PROTECTION”-nak a vizsgálatát.

A téma kidolgozásával – a bevezetőben feltüntetett – kutatási célok elérése érdekében végzett vizsgálat eredményeként megállapítottam, hogy a Magyar Honvédség mindenoldalú biztosításának rendszerét felül kell vizsgálni, és a lehetőségek figyelembe vételével a NATO biztosítási rendszeréhez kell igazítani.

Az előzőekből kiindulva arra a következtetésre jutottam, hogy e feladat első lépéseként fel kell dolgozni a vonatkozó NATO elveket és előírásokat, majd ezek pontosítása és a fogalmi rendszerének adaptálása után integrálni kell a biztosítási rendszerünkbe.

A sikeres integráció érdekében lépésről-lépésre meg kell határozni, ki kell jelölni a szükséges feladatokat és az azok végrehajtásába bevonható személyi állományt. Tevékenységüket központilag (HVK csoportfőnöki szinten) kell koordinálni.

A sikeres adaptáció érdekében fel kell dolgozni a különböző (NATO alárendeltségben, többnemzetiségű kötelékben feladatot végrehajtó alegységek tapasztalatait.

A „FORCE PROTECTION” eljárások és feladatok integrációját követően haladéktalanul meg kell teremteni az ez irányú felkészítés, kiképzés feltételeit.

A FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

TANULMÁNYOK:

1. Dr. Kovács Tibor mk. alezredes: A Magyar Műszaki Kontingens, ahogy én látom, I. kötet. (Budapest, 2000.)
2. Dr. Kovács Tibor mk. alezredes: A Magyar Műszaki Kontingens, ahogy én látom, II. kötet. (Budapest, 2000.)

INTERNET HONLAPOK:

1. „Force Protection in the future” – <http://library.northernlight.com>
2. „Force Protection disparities” – <http://www.cgsc.army.mil>
3. „Force Protection key to Army XXI plan” – <http://www.dtic.mil/armylink/news>
4. „Force Protection: antiterrorism, 1997., US Army Training and Doctrine Command – <http://ftp.fas.org/irp/doddir/army>
5. Joint Forces Staff College Library (stabályzatok és kiadványok gyűjteménye – <http://www.jfsc.edu.cdu/library/bibliography/fprotect.htm>).

NATO SZABÁLYZAT:

1. MC 400/2. „A túlélési képesség és a Force Protection” utasítás